

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta este de 2 ori: Joi si Duminica, Feti'a, candu concedu ajatoriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{2}$, 3 fl. v. a. Tieri externe 12 fl. v. a. pe unu anu seu $2\frac{1}{2}$ galbini mon. sunatoria.

Anulu XXXIX.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 or. Tacs'a timbrala a 30 or. de facare publicare.

Nr. 93.

Brasiovu 10 Decembre 28 Novembre

1876.

Pamentu seu Chartei?

(Cestiune din sfera economiei nationale.)

(Capetu.)

II. Acela care voiesce se decida in dilele nostre cu oresi-care certitudine si linisce sufletesca intre valorea proprietatii de pamentu si intre a obligatiunilor de statu, ori industriali, trebe se fia nu numai bunu agronomu si agricultoru practicu, ci se aiba si cunoscintie finantiarie atatu theoretice, catu si practice asia, in cztu se nu'i remaie ascunse maiestriile, cabalele si tote acele apucaturi dela bursa, intru nimicu scrupulose, cu care se facu imprumuturi, se emitu obligatiuni si actiuni mai virtosu in capitalele imperiului nostru, apoi in piaciele cele faimose ca Francofurtu, Hamburg s. a. Doctrinile de economia nationale, care se audu de pre catedrele professorilor dela universitati, nu prea convinu plutocratiei, nici legiunilor de speculanti fora conscientia si nici la acei barbati de statu, cari nu se ajungu cu veniturile statului, ci o duc cum se dice, din mana in gura, de joi pana mai apoi. Cei cari amu trairu sub sisthem'a dintre 1850—59 ne mai aducemu bine aminte de cuventele memorabili ale nefericitului ministru Bruck, carui i se imputa intr'o di, ca prea contrage imprumuturi dese si mari si prea lasa ca se tiparasca bilete de banca preste sumele prevediute in lege*). „Taca-ve gur'a“, le respunse densulu facundu o fisionomia forte serioasa, „valorea baniloru este lucru celu mai relativu si mai illusoriu din lume. Adeverat'a valore in lumea acesta este laborea, munc'a. Ingrijiti voi ca poporulu se fia totu-deanna ocupatu, se aiba de lucru; de aci incolo ce ve pasa voue cu ce moneta'lu voiu plati eu; destulu ca se amu eu creditu la omeni si omeni unii la altii. Vediu eu bine ca si voi, ca acestu biletu de banca (Banknote) seu biletu de statu (Staatsnote), pe care sta tiparitu 1000 fl. nu are valore intrinseca nici de doi cruceri; dera eu cu aceste cateva risme de chartheia ve facu voue de es. cali ferate in valore de unu miliardu, ca-ci prin ele dau valore laborei“.

„Dera candu s'ar' intempla se-ti perdi creditulu domnule ministru, dumneata si statulu, atunci cumu va fi?“ ilu intrebarea ceilalti.

„Atunci statulu va remanea cu calile ferate si laboratorii, comerciantii, agricultorii, industriarii, dera au avutu minte sanetosa, voru remane cu ceea ce-si voru fi cumparatu in obiecte, mobiliarie si imobiliarie, precum si cu scientia ce-si voru fi castigatu“, fu replic'a lui.

„Dera cineva totu trebe se pierdia in casulu unei devalvatiuni?“

„Neaparatu ca voru perde aceia, cari voru fi avendu chartheile in mana, si se voru consola cu interesele luate pana in diu'a catastrofei“.

Ecce theorii de economia politica. S'au ocupatu ore romanulu pana acilea de unele ca aceste?

De aci incolo fulgeratoriele cuvinte ale dlui Schmerling pronuntiate in senatulu imperiale la Martiu 1873 ne mai suntu la toti in memoria prospeta, ca-ci prin ele se dete lovitur'a de gratia

*) In legile de bani si in praxea bancelorlu solide se observa regul'a, ca se emita note numai in valore patrata pre catu este averea loru efectiva in metalu. Ce vei dice inse vedindu note de 12 ori mai multe?!

la tote speculatiunile spurcate din statulu acesta, dupa care urma indata la Maiu acea catastrofa finantiale cutremuratoria si teribile, de care imperiulu nu scapa nici pana in diu'a de astadi si care rode mereu ca unu verme scarnavu la poterile poporului, prefacundu prosperitatea in calamitate si ruina prin nulificarea totale a creditului, pe care Bruck ca fostu comerciantu in Triestu, inainte de a fi ministru, pusesse atata temeiu, era dn. Schmerling si consocii sei se decisera a curati athmosfer'a de ele. —

Magnatii Transilvaniei infrunta neincetatu pe dn. Kerkapoli din cauza, ca pe candu era elu ministru 'lu reflectara la impregiurarea, cumu proprietarii de aici saracescu mereu si 'si vendu mosiile la altii, era prin acesta elementulu maghiaru din Transilvani'a in locu de a castiga si a se intari, perde neincetatu din poterile sale, la care densulu le respunse in manier'a sa violenta dascalasca: „Nu face nimicu, tier'a nu perde nimicu, voru cumpara mosiile altii si contributiunile se voru plati“.

Reu dore acelu respunsu pe proprietarii nostri, si cumu se nu'i dora? Ei cari inainte de 1850 fusesera ingradingi asia de bine cu legile feudalitice; ei cari aparati de legea aviticitatiei, necumu se o perda, dera nici ca'si potea vende cuiva mosia „fara invoirea Coronei“ cu dreptu de hereditate, ba nici nu o potu zalogi decatu numai conditionatu, ca fetiorii loru seu alti consangeni se o pota lua indereptu si se arunce in strada pe zalogitoriu, dera 'i voru pota nnumera sum'a pe care era zalogita; ei cari se lauda, ca si stelele, care stau deasupra mosiei, suntu totu proprietatea loru, — acuma se se vedea insultati „de catra unu dascalu dela Sarospatak ori Kismark in modu asia brutale“. „Aceste suntu fructele uniunei? striga densii intru amaratiunea sufletului loru“.

Dera magnatii mai facura inca si unu altu calculu*), care se asemena in catuva cu celu scosu in a. 1862/3 de gubernulu lui Schmerling cu scopu de a se informa dupa date autentice despre cantitatea de teritoriu ce se afla in proprietatea locuitorilor Transilvaniei clasificati dupa nationalitatea genetica, romani, maghiaro-secui si germano sasi. Ce invetiamu din acestea? Invetiamu aceea ce in acesta epoca a nostra scie tota lumea cealalta, ca compatriotii nostri maghiari si sasi, acuma ca si inainte de 1848, ca si in toti seculii de candu petrecemu impreuna, intre conditiunile essentiali ale existentiei si prosperitatiei loru nationale punu la loculu si rangulu antaiu conditiunea de a possede pamentu catu se pote mai multu din teritoriulu tierai, si dera s'ar' pote, chiaru si intregu intregulegiu. Aceste nu suntu imaginatiuni, ci suntu adeveruri pipaite si probate, vediute pe fia-care di de inaintea ochiloru, in catu noue ni se pare de multe-ori, ca ar' fi de prisosu a le mai spune romanului, candu le potu sci si baiatii sateni, pe cari'i duc parentii mai antaiu la scol'a dela orasiu. Confiscarea de averi immobili a fostu considerata totu-deanna alaturea cu capulu, si adesea mai dorerosa decatu chiaru perderea vietiei. Móre multu mai greu acela, care scie, ca dupa-ce fu spoliatu de mosia, soci'a si copiii sei remanu

fugari pe pamentu, decatu acela, care 'i lasa in casa si proprietatea unei averi sigure.

Cele mai multe si mai furiose belluri s'au portatu in lume pentru ocupare de pamentu, adeca de patria, seu cumu se esprimu chronicarii nostri, de mosiia, ca-ci ei, bunii betrani, numia patri'a mosiia. Si in adeveru, ce sensu potu se aiba cuventele patria, patriotu si patriotismu fora proprietate de pamentu, fora mosii seu realitati, precum dicu literatii sasi? Pentru celu ce possede numai bani, patri'a sa e mai multu in punga, pentru nomadu e cortulu si turm'a sa, chiaru profesionistii, dera nu are si proprietate de locu si casa, patri'a lui e concentrata mai multu in unelte si dera vrei, in scienii'a sa, cu care se muta acolo unde'i convene, dera'i merge reu aici. Au sciutu forte bine ce facu aceia, cari in seculii trecuti au legiferatu de nenumerate-ori, ca in cutare tiara, cutare natiune seu classe de omeni se nu'si pota castiga in veci proprietate de pamentu, adeca pentru-ca se nu pota dice nici-odata, ca patri'a este si a loru, ca ei inca suntu comproprietari ai patriei. Au fostu timpuri, nu asia departe, in care nu te suferiea nici macaru se-ti faci undeva baserica si anume baserica de petra cu nici-unu pretiu din lume, pentru-ca nu cumu-va sub titlu de religiune se'ti formedi dreptu la patria*). Dera nu aveai baserica, 'ti lipsiea si cimiteriulu, si atunci unde era se-ti asiedie veduv'a si orfanii tei osemintele tale, patri'a ta unde era?

Candu au venit poporulu maghiaru, Ddieu scie din care parte a Asiei, ca elu nu scie nici pana astadi, gonitu si scosu din tiara in tiara de catra alte popora barbare pana in Russi'a meridionale si mai pe urma pana in Panoni'a, dupa multe alergaturi si predi facute prin tierile europene, precum facu tote poporale nomade, mai pe urma hatutu si de acolo, au cunoscutu abiea, ca fora patria fixa si stabile trebe se dispara nesmentitu de pe faci'a pamentului, precum au disparatu nenumerate alte popora. Prin ce midiuocu, prin ce farmecu se sustienu acestu poporu pana astadi? Prin sciintia, industria, corabiere, comerciu de siguru ca nu, ca-ci aceste nu-i suntu date nici dela natura, nici dela educatiune. Asia elu a fostu in stare de a se mai sustiené numai prin possessiune de pamentu, cultivatu bine reu, prin sine seu prin altii, destulu ca s'a sustienutu.

Dera poporulu romanescu? De o mie de ori 'iau arsu si predatu barbati satele si orasiile, 'iau dusu adese si turmele de vite, dera pamentulu, mosiile, patri'a n'au potu'o incarca pe cai, camile si cara, ea a remasu a romaniloru, si astadi se numesce Romani'a.

Noi romanii din Transilvani'a ne versaramu scumpu sangele nostru in 1784 si 1848/9 mai multu numai pentru dreptulu de proprietate immobile, pentru ca se avemu si noi patria, mosiia, se nu mai fimu „tolerati usque ad beneplacitum principis et regnicolarum“ si acuma se ni-o schim-

*) Din mii de esemple memoramu aici numai pe celu de pe Campia din dilele lui Grig. Maioru cu „Asia'ti trebe tie domne etc.“, pe cele dela Siete-sate scrise de br. Bl. Orbán, pe celu din Medeasiu dela 1820—22, pe celu dela Valcele (Elöpaták) dela 1844/5. —

*) „Ebredés“ nr. 42 din 19 Nov.

bamu cu charthei de a le speculantiloru dela bursa.

Se fia bine intielesu, ca cu aceste observatiuni a le nóstre nu voimu se detragemu nimicu din valórea justelor observatiuni ale dlui Titianu; déra tocma asia ne place a crede, ca fruntasii poporului nostru voru purcede cu prudentia si circumspectiune multu mai apriga, de catu se póta cadé asia usioru in vreo cursa din cele indigitate de ds'a cu multa cunoscintia de lucru; éra disordinea in care se afla cestiunile agrarie in Transilvani'a, nu ne póte descuragia intru nimicu, ca-ci acésta séu de voia séu de sila, mai curendu séu mai tardiu va inceta; éra de nu, atunci totu atata, incai nu amu ingrasiatu pe speculantii si samsarii dela bursele Vienei, si in fine: Fata viam invenient.

Brasiovu 10/12 1876. Din mai multe tienuturi romanesce primimu plansori spre publicare, cumca organele administrative limitéza dreptulu de carciumaritu si in cele 3 luni, care prin legile Aprobatali si patent'a imperiale suntu rezervate numai fostiloru obagi.

Noi amu mai spus'o, si acum inca o repetimu, ca este fórté bine a informa si opiniunea publica, déra scopulu numai asié se póte ajunge, déca respectivete comune voru pasi pe calea legii, precum s'a aratatu unu casu in „Gazeta“ nr. 84. Tóte otaririle organeloru administrative suntu numai provisorie, pana candu tribunalele voru decide asupra dreptului in sensulu § 86 din patent'a din 1854. Si bagati bine de sama, ca adi mane se va aduce lege pentru rescumpararea dreptului de carciumaritu. Déca nu se va limpedé dreptulu fostiloru obagi pana atunci, apoi veti fi siliti se platiti rescumpararea dupa status quo — care in tier'a intréga va face o deosebire de vreo cateva milliéne.

Disarmoni'a intre ambele ministeria dualistice in cauza dualisarii bancei, se face totu mai acuta. Ministrii cislaitani veniti in Budapesta pentru invoiéla cu regimulu maghiaru in caus'a bancei tienura 3 dile conferintie, cu tóte aceste se reintórsera fora resultatu de cointielegere; ca-ce ministrii austriaci au respinsu statutulu de banca, ér' maghiarii lu aparara cá pe o dogma cu care voru a sta séu a cadé. Tóte incercarile Mai. Sale impeperatului si regelui spre a midiuloci unire intre ministri remasera fara efectu. Mai. Sa va binevoi a se reintórce in Viena in septeman'a acésta si va lua in mana deslegarea acestei cestiuni de banca dualistica, precum si dualismulu intregu cu prelungirea séu modificarea celoru de modificatu.

Intr'aceea diaristic'a maghiara si adresele dela orasie catra Tisza lauda tienut'a lui asecurandulu de votulu si sprijinulu loru. Austriacii ar' vré amanarea acestei cestiuni inoportune tocma acum, candu amenintia si caus'a orientale, inse maghiarii tocma voru se se folosésca de strimtoririle presente, cá se reésa planulu loru.

Dela diet'a din Budapesta memoramu, ca in sied. din 4 Decembre se totu mai continuá debateria bugetului min. de culte si instructiune publica, cu care ocaziune se aduse inainte, ca libertatea relegiósá trebuie se fia sanctionata prin lege, asemene si regularea cestiunei matrimoniali (casatoriei), intr'oducunduse casatori'a civile; acésta se aplaudá, inse numai de stang'a extrema. —

D. dep. Sigismundu Borlea se plange ca regimulu nu intende nici unu ajutoriu poporimei romane pe teremulu scolariu, ma si déca vrea ea cu spesele sale a redica scóle, regimulu nu concede a se numi acele institute confessionali; ministrulu tramise docenti in parti romanesce, cari sciu numai maghiarésce, si déca se face recursu in contra'i, respectivii se accusa ca au conturbatu pacea publica; si in fine respinge primirea bugetului, si dupa ce cuventá pentru bugetu min. Trefortu, se inchia siedinti'a.

In cas'a de susu se pertractá proiectulu de lege pentru acoperirea speselor administratiunei comitatelor pe anulu 1877 si pentru intregirea art.

de lege XXXIII. 1873 si ambe se primira fara debateri.

Afara de dieta se tienu mereu conferintie preste conferintie.

Solulu Angliei Sir Buchanan, alu Germaniei, c. Stolberg, alu Rusiei de Novicoff venira aici, abuna sama ér' pentru a conferi cu min. de externe austro-ung., care se aflá acolo, si acésta inainte de conferinti'a européna din Constantinopole, cá se se informeze si in persóna despre politic'a austro-ung. facia cu cestiunea orientale.

— Pre candu despre o parte se respandescé meirea, ca armistitiulu se va prelungi pana catra diumetatea lui Ianuaru 1877, pe atunci se scrie de alta parte, ca Serbi'a e ér' gata la reinceperea resbelului; ér' Russi'a are concentrate in Bassarabi'a 6 corpuri de armata activa, si ca supremulu comandante m. principe Nicolau a sositu in 5 Dec. in Chisineu si vré a trece preste granti'a Romaniei in Turci'a, spre care scopu s'ar' fi stipulatu cu regimulu romanu una invoiéla pentru trecerea armatei russe in Bulgari'a cam pe la diumetatea lui Decembre. Russi'a a si formatu glótele in Basarabi'a si in tótu sudulu seu, dela 25 pana la 40 de ani toti suntu insirati in lini'a gloteloru. Bulgarii si anumitu comitetulu loru centrale din Bucuresci tramisera una adresa la imp. rusu Alexandru, in care'lu roga se i scape de jugulu celu de 500 ani alu sclaviei, ca ei bulgarii toti suntu gata a se rescula si a urma dupa vointi'a liberatoriului loru prin orce pericle, si la orce lupte.

Turci'a mai capatá inca unu dusmanu. 8000 Miriditi din Albani'a de nordu luara arm'a, proclamandusi de principe pe Prenk, care abia mai eri scapase din prinsórea din Constantinopole. Nichit'a princip. Montenegrului atrase pe Prenk, cá se lupte impreuna, si Turci'a trebui se tramita si in contra miriditoru armata de nizami.

Din Germani'a Berlinu 5 Dec. se telegraféza, ca Bismark respondiendu la interpellatiunea lui Richter, dise in diet'a imperiale, ca Russi'a nu pretende alta placere dela Germani'a, decatu, cá se conlucre la conferinti'a viitória diplomatica pentru imbunarea pusetiunii crestiniiloru in Turci'a. Imperatulu germanu si natiunea germana vreu cu tóta placerea a'i intende man'a, si sprijinulu acesta alu nostru e afara de orce intrebare. Déca conferinti'a va decurge fora resultatu, procederea bellicósá a Russei e verisimile. Iar' paréreu, candu interpellatiunea asta ar' vré imparechearea cu Russi'a. Pana candu inse elu sta pe loculu celu ocupa, nici candu nu le va succede a casiuana vreo ruptura in amiciti'a de suta de ani cu Russi'a, intemeiéta pe istoria. Allianti'a celoru trei imperatori -si meritéza pe deplinu numele si ea susta si va susta. Si cu Angli'a au relatiuni amicabile de suta de ani. „Problem'a nóstre in cestiunea orientale, dice Bismark, „e a midiuloci, pe catu potemu sustienerea pacii. Situatiunea pentru noi nu cuprinde cestiunea de resbelu, totusi e lipsa cea mai cercuspecta tienuta. Trebuie se ne pastramu bunele relatiuni catra poteri“ si numai atunci vomu passi activi, candu va veni in periculu vrennulu din amicii nostri. Tóte ostenelele nóstre suntu indreptate acum a localisa resbelulu prin binevoitóri'a nóstre pusetiune facia cu poterile. Credemu ca despre differentiele intre Russi'a si Angli'a va urma una cointielegere. —

Totu asemene vorbise Bismark si intr'o serata a parlamentaristoru si din cuventele lui deduce diaristic'a européna, ca politic'a Germaniei nu mai e politica resturnatória, ci conservatória si prin maniei numai e politica resturnatórie, ci conservarmare, ca Germani'a are interessu la consolidarea, si la stabilirea Austriei. Asia, déca conferinti'a poteriloru va remané fora resultatu, atunci Russi'a si Austri'a voru pasi active dupa Bismark in Turcia, resbelulu se va localisa, si Germani'a va sari in ajutoriu alliatiloru sei numai in casu de periclitare. Diariale „Times“, „Allg. Ztg.“ s. a. primira cu applausu cuvintele lui Bismark, si acum,

ca vorbi in parlamentu totu asia, impressiunea va fi favoritoria midiulociei intre poteri la cointielegere unanima. Numai de nu se va deochia localizarea resbelului prin capritiele fortuniei.

R o m a n i ' a.

Unele diaria straine dicu, ca in Romani'a nu se intempla nimicu nou, in acelasu timpu inse totu ele publica faimele cele mai cornurate din acea téra. Déca cuventulu nou ilu va esplica cineva in sensulu rabinului Ben-Akiba, atunci nicairi nu e nou nimicu; éra déca vomu vorbi cá ómenii, nu cá rabinii, atunci in Romani'a se intempla destule lucruri nóue de importantia immensa; atata numai, ca romanii suntu camu dracosu, nu prea léga planurile loru de nasulu corespondentiloru, acestia apoi batu campii alergandu dupa faime góle, cu care indópa diariiele concetatianiloru nostri germani si maghiari, pentru-cá mane se le demintia totu ei.

Lectorii nostri -si voru aduce aminte de candu in vér'a trecuta ii rogaramu, cá decatu se se ié dupa atatea faime incrucisiate, mai bine se nu créda deocamdata nimicu. Acésta era pre candu se publicasera cele dóue memoriale inaintate de d. Mich. Cogalniceanu catra cele siette poteri. Sciti cumu -si batea jocu de ele in Vien'a si B.-Pest'a. E, bine, écca lucru nou: acele memoriale n'au espiratu, ci ele se voru lua la discussiune fórté seriósá in conferinti'a européna. Ce, cumu, de unde pana unde? Écca cumu? Cestiunea se va pune si trebuie se se puna netedu asia: Este Romani'a statu neutrale séu nu este? Pana ce Europ'a nu va resolví acésta cestiune celu pucinu pentru venitoriu, la alte cestiuni nici ca póte se tréca. Principiulu neutralitatiei Romaniei -lu pusera poterile in tractatulu dela Parisu din 1856 si in conventiunea din Aug. 1858, prin care se regulasera in catuva relatiuniei Romaniei catra Pórt'a otomana pe temeulu vechiloru tractate bilaterali, déra definitiune precisa si justa a neutralitatiei romanesce au uitatu se-i dè. Din acésta lipsa a definitiunei de neutralitate se nascura estimpu cateva neintielegeri grave chiaru intre poteri. Romani'a este tiéra autonóma? Este. Óre si statu neutrale? Ací unele cabinete dicea da, altele nu. Cele care sustienea neutralitatea Romaniei, trebuia se fia consecente, se-si completedie argumentatiunea logica adaugundu: Ergo, Romani'a trebuie se se bata cu Russi'a si se nu o suferé a trece cu armat'a pe teritoriulu seu. Cele care dicea nu, trebuia éra si se fia consecente si se adauge: Ergo, déca Romani'a nu este statu neutrale, elu este vasalu, prin urmare Russi'a póte vorbi si acumu curatu cá in 1853: „Pana candu Pórt'a otomana nu va face pe voi'a mea, ocupu Romani'a si o tienu de gagiu“; éra Pórt'a se-i respundia: „O voiu ocupa mai antaiu eu, ca este parte integrante a imperiului meu.“ — Écca unde au ajunsu discussiunile din vér'a trecuta; écca esplicatiunea, de ce nu vedi pe nici unu cabinetu imputandu Romaniei, pentru-ce stá se deschida armatei rusescei portile sale cá se tréca prin ele. Diariiele Angliei si ale Franciei inceputa a cunósce abiea acuma fals'a situatiune politica, in care lasasera cele siette poteri mari pe Romani'a; de aceea ele ceru chiaru in interessulu pacy generale, cá conferinti'a acésta ce se aduna la Constantinopole, séu ori-care alta, ori chiaru unu congressu europénu, se dea neutralitatiei romanesce definitiune precisa si ce e mai necessariu, garantia absoluta, cá nici unu statu se nu mai póta calcá teritoriulu romanescu cu armata hostile in nici unu casu de conflicte politice si bellice. Pre catu timpu nu se va intempla lucrulu acesta in modulu celu pronuntiatu de catra Europ'a intréga, va remané totudeauna lacuna periculósá in sisthem'a potitica a staturiloru europene. Séu neutralitate absoluta, garantata de Europ'a, séu rotundirea statului romanescu pe unu teritoriu indoitu mai mare decatu 'lu are pe celu de astadi, pentru-cá reinfortiatu se póta resiste la orce invasiune din afara. Altu es-

pediente nu este. In situatiunea de astadi Romani'a nu are se aléga decatu una din dóue, adeca séu se se bata ea singura cu Russi'a si vecinii se stea cá spectatori passivi, ceea ce ar' fi curata nebulnia din partea Romaniei, séu se intre in confederatiune cu aceeași Russi'a, ceea ce póte se fia unu desastru pentru romani si periculu invederatu pentru Europ'a. In momentele de facia lucrulu stá asia, ca déca Pórt'a si conferenti'a voru satisface tóte dreptele cereri ale Romaniei cuprinse in memoriale si déca ea va scapa pentru totudeauna de chicanele Portei otomane, Romani'a va observa neutralitatea ce'i va garanta Europ'a; déca nu, se va vedé necessitata a-si uoi armele sale cu armele rusesci, spre a-si apará si asigurá drepturile sale de state neutrale suveranu facia de Turci'a. Din aceste póte pricepe oricine, pentru-ce Romani'a face aceste mari sacrificie prin armare generale, precum in acésta tíera nu se mai vediuise de aprópe trei sutu de ani. Acumu séu niciodata! dice totu adeveratulu romanu in Romani'a si e gata de a face orice sacrificie, numai se-si védia positiunea politica si nationale a tíerei sale limpedita, chiarificata si scutita de atatea explicatiuni sofistice.

Diarele straine voiescu a sci, ca D. Ioanu Ghica, care inainte cu 1 luna fusese in missiune extraordinaria la London, n'ar' fi reesitu cu conventiunea comerciale. Lasati se scrie ele ce le place ca neci cunoscú scopulu missiunii neci rezultatele. Conexiunile d. I. Ghica cu barbati de statu ai Angliei suntu vechi, daté'za de inainte cu 20 si 30 de ani.

Sinuciderea renumitului bancariu Jacques Poumay, fóstu mai nainte consulu belgianu in Bucuresci, a cutremuratu fórté tare piati'a comerciala a Capitalei, care si asia suferiea de mai nainte. Perderile sunt enorme, ele taia la millióne de franci.

Dupa întórcerea dela visitatiunile corpurilor de armata M. s. Domnitoriulu si Dómn'a binevoira a da in onorea d. Debains, uoului agentu diplomaticu si consulu generalu alu Franciei unu prandiu straluciu, fiendu invitata preste 50 persóne din fruntea societati romanesci; 3 ministri, senatori, presiedinti, consiliari la in. curte, directori, secretari colonelii regimentelor din capitale, cum si d. agentu dipl. alu tíerei la curtea Vienei, cei casetoriti cu societele lor. In alte tempuri mese de aceste nu ar' avé mare insemnatate; astadi e cu totulu altu ceva, astadi insemna, ca Franci'a este pentru Romani'a tótu aceea, care fusese sub Napoleonu, si ca principele Carolu I si romanii cunoscú bine situatiunea. . .

Beti'a in Galiti'a.

Acestu vitiu omoritoriu, care domina in Galiti'a, au ajunsu a fi de proverbú si de exemplu spaimantatoriu la alte popóra. „Betivu cá unu rusniacu“, „betivu cá unu léchu (polonu)“, „vinarsu jidovescu de Galiti'a, de tíer'a lesiésca“, suntu espressiuni cunoscute in imperiulu austriacu cá si in Russi'a. Déra si jidovi suntu relative mai multi in Galiti'a decatu in ori care alta provincia. Beti'a s'a intinsu si in Ungari'a, se intinde si in Transilvani'a; Galitiani in se intre pe tóte celelalte popóra in betia. Aristocrati'a polóna, iubitoria de luxu, despotica si lacoma preste mesura, si-a cautatu de candu este ea numai folósele momentane, éra de viitoriu nu 'ia pasatu. Ur'a dintre minoritatea polóna si majoritatea ruthena a implinitu restulu. Politic'a traditionala a boierimei polóne inca fusese in tóte timpurile: a sbé, a incorporá in sinesu pe toti individii si pe tóte familiile mai alese, mai vigoróse si destepte din elementulu rutenu séu rusinu, éra pe poporu a'lu tiené lantiu in cea mai grósa nesciintia si barbaria, a-i pune mii de pedece intru cultivarea limbei nationale, a canta tóte midiólcele, pentru-cá pre catu numai se póte, numerulu ruteniloru se se micşorede. Unu midiolocu din cele mai efficaci spre acelu scopu a fostu totu-deauna propagarea betiei prin inmultirea vinarsariilor boieresci, date mai tóte in manipulariunea jidovesca. Altu midiolocu mai era introducerea prin fortia a ritulu r. catholicu, pre-

cum introducu in dilele nóstre russii ritulu greco-orientale totu prin fortia brutale, colo spre a polonisa, dincóce spre a russifica. Alu treilea midiolocu a fostu infundarea miiloru de ruteni la regimete in servitiu asia dicundu pe viétia, precum se intemplá pana pe la 1836, si de alta parte scutirea poloniloru „cá se nu sierbésca némtiulu“, cu alte cuvente, se nu péra in belluri. Adecá tóte asia, precum éra de es. si in Transilvani'a, precum unele lucruri mai suntu si in diu'a de astadi.

In urmarea betiei propagate cá inadinsu, cu scopu infernale precugetatu, populatiunile galitiane au ajunsu la saracia si degradare fabulósa, care se póte asemená numai cu a tieriloru spoliata de turci; generatiunile (rassele) au decadiutu intru atata, catu statulu a inceputu a simti mare lipsa de individii buni pentru servitiu militariu. Déca din Carinthi'a si Carnioli'a abiea mai potú scóte recruti, fiindu-ca cei mai multi suntu cretini (gusiati), apoi numerulu individiloru nauci, hebeuci, schilóde, stricati la peptu, orbi, din caus'a betiei parentiloru si anume a stárei de betia in momentele conceptiunii, este totu asia de mare in Galiti'a.

Acésta stare desperata si totuodata infama a lucriloru aduse in fine chiaru pe gubernu si pe legislatiunea Galitiei la ide'a cá se compuna una lege in contra betiei, care se puna pedeca demoralisarei si esterminei generale. Asia déra ceea ce nu se facú in unu seculu din humanitate, se face acuma in interessulu statulu. Ce rusine, numai déca o ar' cunósce macaru acuma, candu mortalitatea in Galiti'a a inceputu se idé de cativa ani proportiuni atatu de teribili, in catu disparu comune intregi prin mórté din betia. Coruptiunea merse asia departe, in catu poporulu dá obligatiuni si politie pentru datorii de carciune, care apoi crescú in proportiuni gigantice prin prolongatiuni si adaugeri de dobandile cele mari exorbitante asia, catu spre es. din 20 fl. in trei ani se face mii'a! Proiectulu de lege in essentia coprinde unele cá aceste:

Cei ce se voru afla beti in carciune séu la alte locuri publice, séu cari voru imbetá pe altii, se suferé inchisóre dela 3 dile treptatu pana la 3 luni, séu se platésca glóba pana la sum'a de 50 florini. —

Aceeasi pedépsa ajunge pe carciunarii betivi si pe toti aceia, cari vendu beuturi spirituóse la persóne minorene.

Datoriile facute pe beuturi nu potú fi executate prin judecata, pana candu persón'a debitória nu va fi platitu alte datorii mai vechi.

Obligatiunile si ipotecele date pentru datorii de beuturi spirituóse nu au nici-o valóre, precum nici garantiile (chezasiile).

Celu care va insiela prin dejocarea legéi, va fi pedepsitu cu prinsóre pana la 2 luni, séu cu amenda in bani pana la 200 florini.

Celui ce va fi fostu pedepsitu intr'unu anu de trei-ori pentru betia, ei va fi opritu de a mai merge la carciuna pe unu timpu anumitu.

Carciunariiloru calcatori ai acestei legi li se voru inchide carciunele. (Dupa mai multe diarie).

Lege cá acésta ar' prinde fórté bine in Moldov'a, in Transilvani'a, candu acésta ar' mai avé legislatiune propria si preste totu in Ungari'a.

Pentru cá publiculu romanu si cu deosebire comunele fundulu regiu, comproprietarie la averea universitati sasesci si a celoru siepte judecie se póta fi pre deplinu informate despre activitatea deputatiloru romani, cari au participatu la siedintiele universitati din Novembre a. c. despre atitudinea lor facia de conclusele nedrepte ale majoritati sasesci, damu locu aici votulu separatu alu deputatiloru romani, si pentru mai buna orientare avissamu pe on. cetitoriu si la reportul nostru publicatu in nr. 68 din a. c. alu „Gazetei“ cu privire la acestu obiectu:

Votulu separatu

„alu deputatiloru romani Dr. Stefanu Pecurariu, Iacobu Bolog'a, Elia Macelariu, Ioanu Hani'a, Dr. Avramu Tincu, Ioanu Russu, Visariionu Romanu, Iosifu Orbonasiu si Dr. Popu.

Onorabila Universitate!

In contr'a concluseru universitati din 6 Novembru 1876 predatmu din motivele espuse urmatoriulu:

Vótu separatu.

Articulu de lege XII din a. c. dispune in §-lu 3 si § 4 ca averea celoru 11 cercuri ale fun-

dului regiu catu si ale 7-loru judecia este exclusivu menita numai spre scopulu de cultura si numai spre acestu unicu scopu este universitatea cá „eforia culturala“ indreptata de a intrebutia acésta avere.

Asemenea dispune totu acestu art. de lege in §-u ca proprietatea averei remane prin acésta lege neatinsa.

Din aceste dóue momente legali adeca: scopulu averei si proprietatea averei urméza cu necesitate logica, ca elaboratulu adusu la conclusu de catra majoritatea universitati in siedintiele din 6 Novembre a. c. este unu actu.

Antaiu necorespondentiu scopulu si alu doilea necorespondentiu dreptatiei. Necorespondentiu scopulu de cultura este acestu din cauza ca la resolvarea cestiuinei de cultura a poporulu din fundulu regiu eschide in privinti'a teritoriala fara de nici unu motivu si in modu neresponsabilu o suma insemnata de comune din teritoriulu fundulu regiu, cari au apartienutu de secolu si apartienú si in presente la acestu teritoriu precum de exemplu tóte comunele asiá numite ale scaunulu Saliste, Talmaciu si a Branului.

Aceste comune cari stau tóte langa séu in giurulu celoru dóue cetati priincipali ale fundulu regiu Sibiiu si Brasiovu se potú cu atatu mai putienu amputá, cu catu nu se póte unu corpu dismembrá de organele sele, ce 'i sustienu viétia. — Referintiele intre aceste cetati si comunele lor suntu atátu de strinse, incatu se conditionéza un'a prin alt'a; din productele sateanulu se inavutiesce cetatianulu si inaintéza ambii.

In a dóu'a privintia este acelu operatu totu-odata si nedreptu, ca-ci precum in privinti'a teritoriale, asemenea eschide si din acele comune primite in acelea 11 cercuri electorali statorite in conclusulu majoritatiei, pre cea mai mare parte a proprietariloru in privinti'a averei cu totulu dela proprietatea lor, luanduli-se dreptulu de alegere ce l'a avutu pana acum'a, ca-ci conclusulu majoritatiei merge in §-lu 2 alinea 3 alu operatulu majoritatiei mai departe si eschide in fia-care cercu tóte comunele pana la numerulu de siepte, cari producú cei mai multi alegatori, dela alegerea comitetulu electoralu.

Pre candu le detrage majoritatea in acestu modu drepturile proprietariloru din comunele rurale, vine pe de alta parte totu acea-si majoritate in § 10 alinea 3 alu operatulu si dá fia-carui alegatoriu din cetatile Sibiiu si Brasiovu, dreptulu de a alege doi (2) deputati.

Precum in privinti'a acésta asemenea se stergu apoi in § lu 3 alu elaboratulu tóte limitele dreptulu, statorindu facultatea ca: in comitetulu electoralu se se póta alege veri-cine din fondulu regiu fara privire, ca este respectivulu din acelu cercu electoralu séu nu.

Avendu in vedere scopulu mai susu amintitu de cultura pe de o parte si pe de alta parte acestu operatu maestritu de majoritatea universitati in tóte privintiele, se pare nu intentat'a realisare a cestunei de cultura, ci mai multu numai o ironia la intrebutiarea averei spre scopulu culturaiu poporulu.

Unu astfelu de statutu, precum 'lu contine operatulu majoritatiei, nefiindu in folosulu culturaiu, asemenea nu póte fi nici in interesulu administratiunii, alu legislatiunii alu statulu si in fine alu omenimei, alu dreptatiei, umanitatiei.

Din acestu punctulu de vedere avendu § 9 art. de lege XII din 1876 la mana ar' fi fostu on universitate mai multu chiamata de a-si pune urmatórea intrebare: ca in ce legatura se stee legea electorala dietala cu averea privata a sieptelor judetie si a celoru unspredece cercuri ale fundulu regiu.

Respunsulu 'lu ar' fi aflatu prea usioru, ca nu póte stá in nici o legatura cugetabila, precum nu stá cu averea privata a individulu singuratecu, séu a unei societati actionarie cari nu in virtutea legéi electorali, ci in virtutea si sanctitate dreptulu de proprietate, cari este chiaru si la noi prin constitutiunea tíerei din anulu 1848 garantata, 'si folosese proprietariulu averea, si dispune asup'r'a ei.

Asemenea suntu garantate totu prin constitutiunea tíerei si celelalte drepturi usuate si bine castigat ale cetatianiloru de statu, si acestea se potú cu atatu mai putienu detrage prin dispositiunile nóue locutoriloru din fundulu regiu prin legea electorala dietala asup'r'a averei lor din cestiuine lipsindu in teritoriulu fund. regiu atatu clas'a de

